

С. М. ДЕРЕВ'ЯНКО

СПРОБИ ЛЕГІТИМАЦІЇ РАШИСТСЬКОГО ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ ЧЕРЕЗ РЕФЕРЕНДУМ ТА ЇХ НІКЧЕМНІСТЬ

Досліджено підходи до розуміння сутності повномасштабного вторгнення Росії в Україну як війни та референдуму як ймовірного формату її завершення та розв'язання проблеми статусу нових окупованих територій. Акцентується на маніпулюванні ідеєю народного волевиявлення, намірах використання референдуму з метою легітимації російськими загарбниками захоплених територій, самоідентифікації регіонального сепаратизму. Аналізуються цинічні за своєю суттю та нікчемні з правової точки зору, згідно з нормами міжнародного права, законодавства України та її законодавства РФ, конкретні спроби створення на тимчасово окупованих територіях псевдореспублік, що за задумом рашистів стало б “підставою” для подальшої їх анексії та інкорпорації в адміністративно-територіальний устрій РФ.

Ключові слова: війна, народовладдя, політичне маніпулювання, політичні інститути, пряма демократія, референдум, сепаратизм.

Derevianko Serhii. Attempts to legitimize the rashist occupation regime through a referendum and their invalidity

The article focuses on the approaches to understanding the essence of the full-scale russian invasion of Ukraine as a war and the referendum as a probable format for its completion and solving the problem of the new occupied territories status. Emphasis is placed on manipulating the idea of popular will, intentions to use the referendum as a means of legitimization of the occupied territories by russian invaders, self-identification of regional separatism. Cynical in nature and legally insignificant according to the norms of international law, legislation of Ukraine and the legislation of the rf attempts to create pseudo-republics in the temporarily occupied territories are analyzed, which according to the rushists would be the “basis” for their further annexation and incorporation into the administrative and territorial structure of the Russian Federation.

Key words: war, democracy, political manipulation, political institutions, direct democracy, referendum, separatism.

© ДЕРЕВ'ЯНКО Сергій Миронович – доктор політичних наук, професор кафедри політичних інститутів та процесів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; ORCID: 0000-0003-3848-7072; e-mail: serhii.derevianko@pnu.edu.ua

Саме поєднання понять “референдум” і “війна”, з правової точки зору, видається алогічним, оскільки йдеться про інститути, що за своєю природою є несумісними. Підставою для такого твердження є аналіз відповідних дефініцій у конституційних й інших законодавчих актах України та зарубіжних держав, міжнародно-правових актах. Відомо, що апологетика народовладдя використовується з різною метою. В одних країнах є інструментом демократії та залучення громадян до управління, в інших – утвердження диктаторських режимів. Світова історія знає приклади використання інститутів безпосередньої демократії й у контексті воєн і збройних конфліктів, здебільшого як засіб формування нового післявоєнного устрою.

Своєрідним є поєднання цих інститутів в умовах війни, яку веде держава-агресор Російська Федерація на українських територіях з 2014 року. Це об’єктивує нагальність осмислення її перебігу, оскільки йдеться про саме існування Української держави, територіальна цілісність та суверенітет якої опинилися під загрозою знищення. Тому аналіз підходів до розуміння сутності повномасштабного вторгнення Росії в Україну як війни та референдуму як ймовірного формату її завершення та розв’язання проблеми статусу нових окупованих територій, конкретної практики маніпулювання ідеєю народного волевиявлення, реалізації намірів використання референдуму з метою легітимації російськими загарбниками захоплених територій, що є предметом дослідження даної статті, вважаємо науково та практично вагомим.

Зауважимо, що впродовж останніх восьми років як в Україні, так і в інших державах опубліковано чимало наукових та популярних розвідок, автори яких – науковці та політики – прагнуть осягнути сутність новітньої війни. Запропоновано чимало більш-менш об’ємних і змістовних визначень цього політико-правового явища, однак поза актуальністю та частотою вживання кожного – єдиного розуміння не вироблено. Найбільш поширеним є її означення як “гібридна війна”. Погодимось з авторами колективної монографії “Світова гібридна війна: український фронт”, які визначають її як “воєнні дії, що здійснюються шляхом поєднання мілітарних, квазімілітарних, дипломатичних, інформаційних, економічних та інших засобів з метою досягнення стратегічних політичних цілей” [1, с. 19]. Очевидно, що й в умовах повномасштабного вторгнення РФ

акцент перенесено на бойові дії, проте війна ведеться й на усіх інших фронтах.

Натомість у законодавстві України поняття “гібридна війна” до останнього часу не використовувалось. Певною мірою використовувалось наведене у тексті “Воєнної доктрини України” (яка, проте, нещодавно втратила чинність) означення однієї із головних тенденцій, яка впливає на формування та розвиток безпекового середовища у світі, а саме “перенесення ваги у воєнних конфліктах на асиметричне застосування воєнної сили не передбаченими законом збройними формуваннями, зміщення акцентів у веденні воєнних конфліктів на комплексне використання воєнних і невоєнних інструментів (економічних, політичних, інформаційно-психологічних тощо), що принципово змінює характер збройної боротьби” (пункт 6) [2].

Термін “гібридна війна” (щоправда, без цілісного означення її ознак та виявів) почав широко застосовуватись у прийнятих Радою Національної Безпеки і Оборони України та затверджених Президентом України у серпні-грудні 2021 року безпекових стратегіях: “Стратегії зовнішньополітичної діяльності”, “Стратегії кібербезпеки України”, “Стратегії інформаційної безпеки України” та ін. Формулювання сутнісних ознак гібридної війни знаходимо у затвердженій у лютому 2022 року “Стратегії забезпечення державної безпеки”. Серед загроз першою названа: “Російська Федерація для реалізації власних стратегічних цілей в Україні, у тому числі компрометації її державності, продовжує гібридну війну, системно застосовує політичні, економічні, інформаційно-психологічні та інші засоби, кібератаки” [3].

Проте навіть після повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну у лютому 2022 року кваліфікація подій в Україні як “війна” прямо не сформульована й не закріплена жодним нормативно-правовим актом.

Натомість грубим цинізмом відзначається мотивація президентом РФ В. Путіним “підстав” прийняття рішення про проведення названої так ним “спеціальної військової операції” у зверненні до громадян Росії з приводу ситуації в Україні, виголошеному зранку 24 лютого. Приводом для її початку називає те, що “народні республіки Донбасу звернулись до Росії з проханням про допомогу”, а правовими підставами – статтю 51 частини 7 Статуту ООН, санк-

цію Ради Федерації Росії та ратифіковані Федеральними Зборами 22 лютого договори про “дружбу та взаємодопомогу” і з “ДНР” і “ЛНР” [4]. Посилання на Статут ООН, вважаємо, є абсолютно безпідставним, оскільки у названій статті декларується, що “цей Статут жодною мірою не зачіпає невід’ємного права на індивідуальну чи колективну самооборону, якщо відбудеться збройний напад на Члена Організації, до того часу, поки Рада Безпеки не вживе заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру та безпеки” [5]. Декларована “мета спецоперації” РФ – “захист людей, які впродовж восьми років зазнають знущань, геноциду з боку київського режиму. І для цього ми будемо прагнути демілітаризації та денацифікації України” [4]. Отже, сформульовані В. Путіним підстави, мета та цілі “спецоперації” не підпадають під дію названої статті Статуту ООН, оскільки псевдореспубліки не є й ніколи не будуть членами ООН та й не є адміністративними одиницями РФ, а про збройний напад України на РФ мова йти не може взагалі. Та й у самому зверненні аргументи відсутні. Однак це не завадило розпочати РФ повномасштабне вторгнення в Україну, яке росіяни війною не називають, більш того, за таке формулювання нині в РФ передбачено кримінальне переслідування.

Водночас у політичному дискурсі та й загалом свідомості переважної більшості громадян України розуміння подій в Україні як війни домінує: Завдяки їх зусиллям і діям владних інституцій таке розуміння утверджується й у суспільному загалі багатьох держав світу, навіть попри інше подекуди розуміння правлячих кіл. Свідченням цього є масові акції підтримки нашої держави, що відбуваються повсюдно. Увесь світ захоплений героїзмом, мужністю та стійкістю воїнів Збройних Сил України, формувань територіальної оборони, цивільних громадян з відсічі ворогу й надає істотну допомогу зброєю, санкціями проти РФ, тимчасовим прихистком. Водночас світ побачив масові звірства російських загарбників на території України, загибель десятків тисяч мирних громадян, примусової депортації до РФ понад мільйон наших громадян, масові руйнування нескорених українських міст і сіл.

За цих обставин видаються цинічними спроби російських загарбників застосувати інститут народовладдя для легітимації окупаційного режиму в умовах війни. Нагадаємо, що українські реалії знають спроби використання референдуму з відверто сепар-

ратистськими цілями. Найбільш цинічним виявом маніпулювання політичною свідомістю громадян стали “референдуми” 2014 року в Автономній Республіці Крим, Донецькій та Луганській областях. Лідери самопроголошених “народних республік” прагнули використати “голосування”, щоб надати легітимності їх фейковим утворенням. В. Путін вимагав автономії для Донбасу.

Доречно зауважити, що заклики ініціювати референдуми з відверто сепаратистськими гаслами в Україні періодично лунали до й упродовж усіх років війни й в інших областях, що детально автором проаналізовано [6]. Їх ініціатори здебільшого перебувають за межами нашої держави. Відомі, зокрема, заяви прем'єр-міністра Угорської Республіки В. Орбана з вимогою надання автономії та подвійного громадянства для угорців в Україні; звернення В. Жириновського з Держдуми РФ до керівництва Республіки Польща з пропозицією вимагати референдуму в п'яти західних областях України щодо прихильності до Польщі.

Водночас упродовж попередніх семи років міжнародною спільнотою розглядались, як ймовірний формат розв'язання питання про статус цих територій, вибори. Позиція української влади була і є послідовною й однозначною – питання щодо федеративного устрою держави або автономії окремих регіонів має вирішувати винятково український народ. Однак це було б можливо лише після повного виконання Мінських домовленостей від 14 вересня 2014 року й наступних угод, досягнення негайного, сталого та безумовного припинення вогню, відведення важкого озброєння, виведення іноземних військ з української території. Слід закрити кордон для постачання зброї та найманців, запровадити моніторинг та верифікацію ОБСЄ, а також звільнити всіх заручників. Однак ці ідеї не були реалізовані, а 22 лютого 2022 року Росія визнала “ДНР” та “ЛНР” у кордонах цілих областей. Повномасштабне вторгнення російських загарбників істотно змінило ситуацію, мінські домовленості втратили сенс і юридичну силу.

До речі, ці ідеї поширюються й нині, мають фейковий характер та зумовлені прагненням дискредитувати позицію та дії владних інституцій і громадян Республіки Польща та інших держав з надання зброї та гуманітарної допомоги Україні, прихистку наших громадян, масових акцій підтримки.

Попри це агресор вдається до спроб легітимації нових окупованих ним територій, які є незаконними з токи зору норм міжнародного права, законодавства України та й законодавства РФ.

Конституція України, визнаючи народ “носієм суверенітету і єдиним джерелом влади”, проголошує, що “народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування” (частина друга статті 5). Це засадниче положення конкретизується нормою статті 69, за яким народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії.

Водночас Конституція України, Закон України “Про воєнний стан в Україні” та інші законодавчі акти встановлюють обмеження щодо використання в умовах війни виборів і референдумів. Здійснений автором детальний аналіз політико-правових підстав та наслідків обмеження політичних прав громадян в умовах воєнного стану опубліковано [7]. В даній статті, з огляду на предмет дослідження, акцентуємо, що воєнний стан як чинник обмеження конституційних прав і свобод названий у статті 64 Конституції України. Закон України “Про правовий режим воєнного стану” серед заходів, які можуть вживатися в Україні або в окремих її місцевостях, “в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина”, виокремлює “проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів; проведення страйків, масових зібрань та акцій” [8].

Прямую вказівку на обмеження гарантованого статтею 38 Конституції України права громадян “брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах” містить Указ Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” від 24.02.2022 р. [9]. Акцентуємо на використанні в названому Указі щодо статті 38 та інших формулювання “можуть обмежуватися”.

До того ж проведення виборів і референдумів є організаційно неможливим – ЦВК закрила доступ до Державного реєстру виборців та припинила діяльність територіальних комісій.

Окупантам не вдаються й спроби провести перепис населення у захоплених населених пунктах та масову роздачу російських

паспортів, щоб створити “електорат”. А як же заява В. Путіна щодо цілей “спецоперації”: “при цьому в наші плани не входить окупація українських територій. Ми нікому і нічого не збираємося нав’язувати силою”? [4].

У згаданій “Стратегії забезпечення державної безпеки” до загроз безпекового середовища віднесено також те, що “окупаційна адміністрація Російської Федерації, яку створюють її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та підконтрольні Російській Федерації самопроголошені органи, що узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України, грубо порушують принципи та норми міжнародного права й свободи людини і громадянина, їх діяльність загрожує державній безпеці України” [3]. Формулювання це є узагальненням окупаційного режиму на анексованій агресором території Криму, окремих районах Донецької та Луганської областей.

На відміну від 2014 року нині на тимчасово окупованих територіях російські загарбники здебільшого не створюють власні органи військової адміністрації, а прагнуть використати існуючу систему місцевого самоврядування. Маючи за мету надалі анексувати захоплені ними території й інкорпорувати їх в адміністративно-територіальний устрій РФ, окупанти хочуть надати цьому процесу легітимного характеру. Саме з цим пов’язані наміри використання референдуму як визнаного у світі засобу легітимації державотворчих процесів.

Водночас ведеться масована ідеологічна кампанія. В її основі поширювані в інформаційному просторі твердження про Україну як фейкову державу, що немає майбутнього, спроби нав’язати стереотипи “русского мира”. Для розуміння генези цих ідей видаються актуальними сформульовані українським громадсько-політичним діячем, дипломатом й журналістом Л. Цегельським ще у роки Першої світової війни міркування про те, що “московські ненаситники” роблять все, “щоби забезпечити панованне москалів над Україною. Своє право до сього пановання прикривають вони лукавою видумкою, буцім-то Українці і москалі разом се один “русский” нарід, одна “руска” порода й одна “руска” мова та буцім-то Україна (“Малороссія”) і московщина (“Великороссія”) були, є і остануть на віки одним, нероздільним тілом” [10, с. 5–6].

Зауважимо, що вже в перші дні повномасштабного вторгнення РФ Служба безпеки України викрила плани створити “Федеративну республіку Україна” до якої мали увійти Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Тернопільська й Чернівецька області. Створення псевдореспублік, за задумом російських окупантів, позбавило б Збройні Сили України підтримки та забезпечення з тилу. На Прикарпатті працівники СБУ затримали сепаратистів, які в західних і центральних областях країни планували завербувати понад півтисячі зрадників, дискредитувати та позбавити підтримки суспільства силовиків, інспірувати недовіру до правоохоронних органів. Далі озброєні сепаратисти мали ліквідувати ключових керівників силових органів і представників влади. Після цього в регіонах сепаратисти планували захопити адміністративні будівлі та проголосити “народні республіки” за зразком так званих “Л/ДНР”, а потім об’єднати їх у нову підконтрольну Росії державу. Працівники СБУ виявили в організаторів готові маніфести до армії, силовиків та цивільного населення України із закликами переходити на їхній бік. Крім того, знайшли звернення до іноземних держав про вимогу визнання нового “анклаву” [11].

Але якщо ці плани були зірвані одразу ж, а їх виконавці вже покарані українським судом, то реальних обрисів набули спроби російських загарбників провести псевдореферендум щодо створення фейкової “Херсонської народної республіки”. За повідомленням обласної прокуратури, підрозділи росгвардії намагалися схилити та вмовити депутатів Херсонської обласної ради співпрацювати з окупаційними військами РФ, проголосувати на сесії про створення “ХНР”. Однак 44 депутати обласної ради 12 березня підтримали звернення, в якому заявили, що ніколи не визнають спроб створити на території Херсонщини “народну республіку” та захопити частину України [12].

За повідомленням Генерального штабу Збройних Сил України, “для реалізації сценарію зі створення на території Херсонської області чергової псевдореспубліки відзначається робота співробітників ФСБ Росії, 652 групи інформаційно-психологічних операцій та офіцерів 12-го головного управління генерального штабу РФ. Основним напрямом діяльності зазначених підрозділів є проведення так званої роз’яснювальної роботи з місцевими владами

та населенням. Інформаційний супровід здійснюється шляхом демонстрації відеосюжетів з підставними особами” [13].

Референдум планували провести ще 13 березня, потім – 27 квітня, далі у першій декаді травня, на сьогодні ця ідея знята з порядку денного. Основна причина в тому, що після входу до міста російських військ у Херсоні не припиняються акції протесту проти окупації. За повідомленнями інформаційних агентств, херсонці, а також жителі інших міст та райцентрів області вийшли на багатотисячні проукраїнські мітинги, протестуючи проти будь-якого фейкового утворення попри націлені на них автомати російських військових. Через невдачу швидко за затвердженим планом провести фейковий референдум російські окупаційні війська почали застосовувати терор до громадських активістів, правозахисників та представників місцевої влади.

За оперативними даними Головного управління розвідки Міністерства оборони України, псевдореферендум на тимчасово окупованих територіях України, зокрема в Херсоні, Маріуполі та інших окупованих містах, може бути проведений 11 вересня – єдиний день голосування в РФ [14].

До того ж, за повідомленням Центру протидії дезінформації при РНБО України, кремлівська пропаганда поширює наратив про необхідність для завершення війни проведення референдуму в Донецькій та Луганській областях, використовуючи окремих лояльних до Росії західних “експертів”. Зокрема, американський військовий стратег Едвард Люттвак 5 червня в інтерв’ю Die Welt (німецька щоденна громадсько-політична газета) запропонував ідею “справжнього” референдуму на Донеччині та Луганщині як “єдиний варіант завершення війни”.

Відомо, що вже нині в окупованих районах Донецької, Луганської та інших областей видано близько 800 тисяч паспортів громадян РФ, які розглядаються російськими силовиками та пропагандистами як “електорат” майбутніх діянь. Зокрема, експерт вважає, що “обидві сторони мають виграти у війні”, оскільки, на його думку, “неможливо перемогти Росію та неможливо змусити Україну здатися” [15].

Отже, подальший розвиток подій, звільнення окупованих територій і вироблення нового формату деокупації анексованої РФ території півострова Крим, окремих районів Донецької та Луган-

ської областей безпосередньо залежить від героїзму Збройних Сил України, їх підтримки всіма нами та світовою спільнотою. Досягнення нашої Перемоги вимагає утвердження в суспільстві розуміння того, що завершення війни є не тільки відповідальністю політикуму, обов'язком Збройних Сил України, владних інституцій, а й усього Українського народу, який є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади.

Без сумніву, що будь-які ініціативи російської окупаційної адміністрації щодо проведення “псевдореферендумів” про оголошення так званих “народних республік” та приєднання до Росії, фіктивних сесій місцевих рад, роздачі паспортів у захоплених районах Херсонщини та Миколаївщини, Маріуполі чи деінде – абсолютно нікчемні й неминуче зазнають краху, їм не вдасться знівелювати державотворчий потенціал інституту народовладдя для досягнення своїх цілей. Легітимно сформовані на останніх місцевих виборах органи місцевого самоврядування на визволених Збройними Силами України вже відновлюють свою діяльність, загарбники будуть знищені й вигнані з нашої землі, колаборанти покарані. Все буде Україна!!!

1. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с. 2. Воєнна доктрина України: затв. Указом Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Воєнної доктрини України” від 24.09.2015 р. № 555/2015. Втрапив чинність 27.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>. 3. Стратегія забезпечення державної безпеки: затв. Указом Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року “Про Стратегію забезпечення державної безпеки” від 16.02.2022. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>. 4. Обращение Президента Российской Федерации [24.02.2022 г., 6:00]. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>. 5. United Nations Charter [26.06.1945, № 995_010]. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>. 6. Дерев'яно С. М. Безпековий вимір народовладдя в умовах гібридної війни. *Держава і право*. Політичні науки. 2020. Вип. 87. С. 308–318. 7. Дерев'яно С. М. Обмеження політичних прав громадян в умовах воєнного стану: політико-правові підстави. *Держава і право*. Політичні науки. 2019. Вип. 93 С. 26–38. 8. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2016 р. № 389-VIII. ВВР 2015. № 28. Ст. 250. Поточна ред. – Ред. від 09.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. 9. Про введення воєнного стану в Україні: Указ

Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>. **10.** Цегельський Л. Русь-Україна а Московщина-Россія: історико-політична розвідка. 2-е, перероб. вид. Царгород: з друкарні Союзу визволення України, 1916. 134 с. **11.** СБУ зірвала плани Кремля щодо нових “народних республік” на західній Україні. Управління СБ України в Івано-Франківській області. 05.03.2022. URL: <https://www.facebook.com/ssu.ivanofrankivsk/posts/335168938651843>. **12.** Депутати Херсонської облради на екстреному засіданні виступили проти утворення псевдореспубліки (текст звернення). URL: https://lb.ua/news/2022/03/12/509237_deputati_hersonskoi_oblradi.html. **13.** Оперативна інформація станом на 06.00 31.03.2022 щодо російського вторгнення: Генеральний штаб ЗСУ. URL: <https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/posts/284486550531097>. **14.** Росія планує провести псевдореферендуми на окупованих територіях 11 вересня – розвідка. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3482528.html>. **15.** “Експерти” тижня. Хто просуває наративи Кремля в іноземних медіа : центр протидії дезінформації при РНБО України. URL: <https://t.me/TheCenterforCounteringDisinfo/646>

References

1. Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front: monohrafiia / za zah. red. V. P. Horbulina. Kyiv: NISD, 2017. 496 s. **2.** Voienna doktryna Ukrainy: Zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku “Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy” vid 24.09.2015 r. № 555/2015. Vtratyv chynnist 27.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>. **3.** Stratehiia zabezpechennia derzhavnoi bezpeky : Zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 hrudnia 2021 roku “Pro Stratehiu zabezpechennia derzhavnoi bezpeky” vid 16.02.2022. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>. **4.** Obrashchenye prezidenta rossyiskoi federatsyy [24.02.2022 h., 6:00]. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>. **5.** United Nations Charter [26.06.1945, № 995_010]. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>. **6.** Derev’ianko S. M. Bezpekovi vymir narodovladdia v umovakh hibrydnoi viiny. *Derzhava i pravo*: zb. nauk. pr. Serii. Politychni nauky. Vyp. 87 / In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv: Vyd-vo “Iurydychna dumka”, 2020. S. 308–318. **7.** Derev’ianko S. M. Obmezhenia politychnykh prav hromadian v umovakh voiennoho stanu: polityko-pravovi pidstavy. *Derzhava i pravo*: zb. nauk. pr. Serii. Politychni nauky. Vyp. 93 / In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv : Vyd-vo “Iurydychna dumka”, 2019. S. 26–38. **8.** Pro pravovi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2016 r. № 389-VIII. VVR 2015. № 28. St. 250. Potochna red. – Red. vid 09.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. **9.** Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 r. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

10. Tsehelskyi L. Rus-Ukraina a Moskovshchyna-Rossiiia : istoryko-politychna rozvidka. Druhe, pererob. vyd. Tsarhorod : z drukarni Soiuzu vyzvolennia Ukrainy, 1916. 134 s. 11. SBU zirvala plany Kremlia shchodo novykh “narodnykh respublik” na zakhidnii Ukraini. Upravlinnia SB Ukrainy v Ivano-Frankivski oblasti. 05.03.2022. URL: <https://www.facebook.com/ssu.ivanofrankivsk/posts/335168938651843>. 12. Deputaty Khersonskoi obrlady na ekstrenomu zasidanni vystupyly proty utvorennia psevdorespubliki (tekst zvernennia). URL: https://lb.ua/news/2022/03/12/509237_deputati_hersonskoi_oblradi.html. 13. Operativna informatsiia stanom na 06.00 31.03.2022 shchodo rosiiskoho vtorhnennia : Heneralnyi shtab ZSU. URL: <https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/posts/284486550531097>. 14. rosiia planuie provesty psevdoreferendy na okupovanykh terytoriiakh 11 veresnia – rozvidka. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3482528.html>. 15. “Eksperty” tyzhnia. Khto prosuvaie naratyvy Kremlia v inozemnykh media : tsentr protydii dezinformatsii pry RNBO Ukrainy. URL: <https://t.me/TheCenterforCounteringDisinfo/646>

Derevianko Serhii. Attempts to legitimize the racist occupation regime through a referendum and their insignificance

The combination of the concepts of “referendum” and “war” from a legal point of view seems illogical, because we are talking about institutions that are inherently incompatible. The understanding of events in Ukraine as a war is becoming dominant in the political discourse and consciousness of the vast majority of Ukrainian citizens as well as in many foreign countries.

Emphasis is placed on manipulating the idea of popular will, intentions to use the referendum as a means of legitimization of the occupied territories by russian invaders, self-identification of regional separatism. A particular manifestation is the attempts to create pseudo-republics, which, according to the plan of the Russian occupiers, would deprive the Armed Forces of Ukraine of support and security from the rear. Attempts by Russian invaders to hold a pseudo-referendum on the creation of a fake “Kherson People’s Republic” have become real. The Security Service of Ukraine has revealed plans to create a “Federal Republic of Ukraine”, which would include Ivano-Frankivsk, Zakarpattia, Lviv, Ternopil and Chernivtsi regions.

From the legal point of view, attempts to use the institution of democracy by the russian invaders to legitimize the new territories occupied by the Russian invaders are insignificant according to the norms of international law, Ukrainian legislation and the legislation of the russian federation. In order to further annex the occupied territories and incorporate them into the administrative-territorial structure of Russia, the occupiers want to give this process a legitimate character.

Further development of events, liberation of the occupied territories and development of a new format of deoccupation of the annexed territory of the Crimean peninsula, some districts of Donetsk and Luhansk regions directly

depends on the heroism of the Armed Forces of Ukraine, their support by all of us and by the world community. I am convinced that any initiatives of the russian occupation administration to hold “pseudo-referendums” on the proclamation of so-called “people’s republics” and joining Russia, fictitious sessions of local councils, distribution of passports in the occupied areas of Kherson and Mykolayiv or Mariupol are absolutely insignificant and inevitable, they will not succeed in levelling the state-building potential of the institution of democracy to achieve their goals. Legitimately formed in the last local elections, the local self-government bodies of the territories recently liberated by the Armed Forces of Ukraine are already resuming their activities, the invaders will be destroyed and expelled from our land, and the collaborators will be punished. Everything will be Ukraine!!!

Key words: war, democracy, political manipulation, political institutions, direct democracy, referendum, separatism.